

Bijlage VWO
2017

tijdvak 1

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 GroenLinks en SGP over criminaliteit

tekst 1

Gevangenisstraf

GroenLinks wil dat gevangenisstraffen nu eindelijk eens echt gebruikt gaan worden om mensen weer op het rechte pad te krijgen.

5 Veel gedetineerden kampen met psychosociale en verslavingsproblemen die behandeld moeten worden. Als dat niet gebeurt, komen deze mensen na hun vrijlating vaak

10 toch weer in de criminaliteit terecht. En dat kost de samenleving alleen maar meer geld.

bron: <https://groenlinks.nl>

Het kabinet vindt dat gedetineerden 'privileges' zoals arbeid en

15 begeleiding moeten 'verdienen'. GroenLinks wil dat van die gedachte wordt afgestapt. Uiteindelijk gaat het erom dat ex-gedetineerden niet meer terugvallen in de criminaliteit.

20 Daarom moet elke gedetineerde een persoonlijk programma krijgen om terug te keren in de maatschappij, inclusief scholing en begeleiding na de gevangenisstraf.

tekst 2

Bestrijding

De overheid heeft de bijzondere opdracht om kwaad in de samenleving te bestrijden. Wanneer er geen of weinig straf gegeven

5 wordt, dan blijkt het voor misdadigers lonend te zijn om hun 'beroep' voort te zetten. De SGP wil daarom een strafklimaat dat meer aansluit bij de ernst van de gepleegde misdrijven.

10 Het is ergerniswekkend dat daders van 'kleine criminaliteit' vrijwel altijd meteen weer vrij rondlopen. En het is abnormaal wanneer een moordenaar na enkele jaren gevangenisstraf al

15 weer vrij komt, zeker als de opgelegde straf ook nog eens verkort wordt door de zogenaamde vervroegde invrijheidsstelling.

bron: SGP -brochure Veiligheid. De SGP stáát ervoor

Opgave 2 Winkeldiefstal in Nederland

tekst 3

Nergens ter wereld stelen winkeldieven meer dan in Nederland

(...) Voor winkeldieven blijkt Nederland het beloofde land, voor Oost-Europese bendes in het bijzonder.

5 Dat stelt de jaarlijkse 'Global Retail Theft Thermometer', een onderzoek onder in totaal 113 duizend winkeliers wereldwijd. (...) Nederland heeft vooral veel last
10 van veelal Oost-Europese bendes. Detailhandel Nederland, de branchevereniging van Nederlandse winkeliers, neemt de diefstalthermometer dan ook serieus, zegt
15 Bert van Steeg, secretaris winkelcriminaliteit, in een reactie. "Wij weten dat er veel gestolen wordt in Nederlandse winkels, we herkennen het probleem van Oost-
20 Europese bendes en we weten vooral dat het winkeliers bakken vol geld kost."
Het grootste probleem zijn volgens Van Steeg de georganiseerde
25 bendes die zich specialiseren in specifieke producten waarvan ze weten dat er een zwarte markt voor is. Uit de thermometer blijkt dat vooral elektronicazaken en drogisterijen in trek zijn, met grootwarenhuizen zoals de Bijenkorf op plek drie. De meest gewilde artikelen zijn mobiele telefoons en
30 accessoires, scheermesjes,
35 babyvoeding, make-up, batterijen, alcohol en tabak. Allemaal kleine, relatief dure producten die gemakkelijk zijn weg te moffelen.

Volgens Van Steeg vormt Nederland een aantrekkelijker doelwit
40 dan veel omringende landen vanwege de hoogwaardige producten die hier in de schappen staan. "Maar belangrijker nog: Nederland is naïef in de aanpak van dit soort
45 criminaliteit. Dit soort mobiele bendes is nu eenmaal niet tegen te houden met een detectiepoortje alleen. Politie en justitie laten te
50 grote steken vallen." Dat heeft volgens de brancheclub te maken met de prioriteiten van het politiekorps, maar ook met strenge
55 privacywetgeving die winkeliers verbiedt beveiligingsbeelden met elkaar te delen. "Ook kunnen winkeleigenaren weinig doen om de daders te helpen oppakken",
60 zegt Van Steeg. Er wordt te laat op aangiften gereageerd, de strafmaat is weinig afschrikwekkend en niet-Nederlandse dieven worden nauwelijks tot 'ongewenste
65 vreemdeling' verklaard, in tegenstelling tot in een aantal omringende landen.
Het ministerie zegt op zijn beurt al veel te doen om dit soort Oost-Europese bendes aan te pakken,
70 zoals samenwerking met bijvoorbeeld de Roemeense politie en Europol. Ook wordt met het College Bescherming Persoonsgegevens bekeken of het uitwisselen
75 van camerabeelden kan worden vergemakkelijkt.

bron: Jarl Van der Ploeg, Volkskrant, 5 november 2015

Opgave 3 Legitimiteitscrisis?

tekst 4

Verkeert de representatiedemocratie in een legitimiteitscrisis?

In veel landen lijkt de steun van burgers voor de representatiedemocratie onder druk te staan. Internationaal vergelijkend onderzoek

5 zoekt naar micro- en macrofactoren die de steun voor politieke stelsels beïnvloeden. Neemt de steun voor het Nederlandse democratische

10 bestel af? Hoe is dat in vergelijking met ontwikkelingen elders?

Een legitiem politiek stelsel is, kort samengevat, een stelsel dat berust op de instemming van de burgers. In vrijwel elk westers land bestaat dezer

15 dagen discussie over de kwaliteit van de representatiedemocratie. De legitimititeit van de indirecte democratie lijkt daardoor op veel plaatsen onder druk te staan.

20 De legitimititeit van een politiek stelsel is een systeemkenmerk, maar wordt doorgaans gemeten op microniveau, via enquêtes die individuele burgers bevragen over hun instemming met

25 (onderdelen van) het politieke stelsel. In Nederland beschikt het Nationaal Kiezersonderzoek bijvoorbeeld over veertig jaar aan onderzoeks-

30 gegevens. Die maken het mogelijk om de ontwikkeling van de legitimititeit van het Nederlandse politieke stelsel gedetailleerd in beeld te brengen. Staat ook in ons land de indirecte

35 democratie ter discussie? Meer specifiek: erodeert de legitimititeit van het Nederlandse democratische bestel? Wijst de grote toeloop naar politieke partijen die zich afzetten tegen het politieke establishment op

40 onvrede met ons traditionele

partijpolitieke systeem of, veel breder, op onvrede met het functioneren van de democratie? Indien het laatste aan de hand is; wat

45 zijn dan de oorzaken daarvan? Zou het mogelijk zijn deze ontwikkeling te stoppen? En verschillen de Nederlandse ontwikkelingen van die in het buitenland?

50 **Systeemkenmerken**

Als het gaat om oorzaken van afnemende legitimititeit, bestaan er twee onderzoekstradities. De eerste probeert verschillen in

55 steun voor politieke stelsels vooral te verklaren door variabelen en dynamiek op het microniveau van de individuele burger. De tweede traditie zoekt de

60 achtergronden van de variatie juist in systeemkenmerken van het politieke stelsel of in andere macrofactoren. (...)

Theoretische en empirische

65 doorbraken zijn te verwachten nu internationale samenwerkingsprojecten ons voor het eerst in staat stellen de wisselwerking tussen micro- en macro-effecten te onderzoeken.

70 Zo weten we dat polarisatie tussen politieke partijen positief uitwerkt op de opkomst bij verkiezingen, maar we weten niet zeker waarom dat zo is. Vergroot polarisatie de interesse

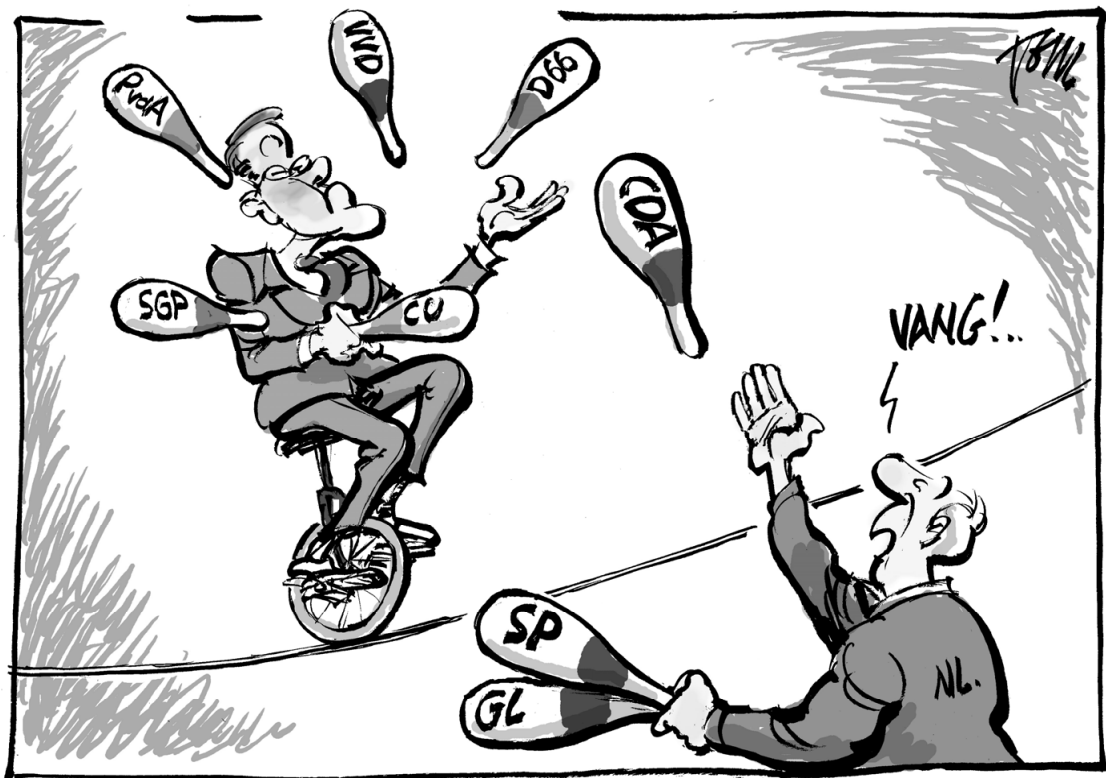
75 voor politiek, of de perceptie dat er iets te kiezen valt? En waarom zijn kiezers die stemmen op oppositiepartijen over het algemeen minder tevreden met het

80 functioneren van hun politieke stelsel
dan kiezers die stemmen op een
regeringspartij? Waarom is dit
verschil veel groter in majoritarian
democracies, zoals het Verenigd
85 Koninkrijk, waar partijen elkaar
afwisselen in majority rule, dan in
consensus democracies, zoals
Nederland, waar politieke partijen
elkaar moeten vinden in wisselende
90 coalities?

Bestudering van de interacties
tussen micro- en macro-effecten zal
deze verschillen mogelijk voor het
eerst kunnen verklaren. Bovendien
95 zal het tot een beter inzicht leiden in
welke eventuele veranderingen in het
politieke systeem een positief dan
wel juist eerder een negatief effect op
het functioneren van de democratie
100 zouden hebben.

bron: www.knaw.nl/ geraadpleegd op 25 mei 2016

afbeelding 1

bron: <http://www.tomjanssen.net/>

Opgave 4 ANP en talkshows

tekst 5

ANP bepaalt in grote mate de nieuwsagenda

(...) Het ANP heeft een grote invloed op de nieuwsvoorziening in Nederland. Vooral op de websites van de Nederlandse dagbladen wordt
5 het grootste deel van het nieuws gebaseerd op de nieuwsvoorziening van het persbureau, terwijl een dikke 40% van het online nieuws zelfs letterlijk wordt overgeschreven. De
10 invloed in de papieren versies van de

dagbladen is duidelijk minder groot, maar ook daar wel aanwezig. Met afnemende abonnementen op de papieren kranten en een groter
15 publiek dat zich baseert op de websites voor zijn nieuwsvoorziening is dit een trend die tot nadenken stemt. (...)

bron: www.svdj.nl, 9 december 2015

tekst 6

Variatie of variété? De talkshows in Nederland

(...) In dit onderzoek kijken we naar de verschillende onderwerpen die aan tafel worden besproken en welke tafelgasten hiervoor worden
5 uitgenodigd. Met andere woorden: in hoeverre is er sprake van variatie of gaat het vooral om variété bij de talkshows?

(...)
10 Net als de doelstelling van de NPO om meer vrouwen aan tafel te krijgen bij de diverse talkshows is ook de doelstelling van een gevarieerd aanbod wat betreft de onderwerpen
15 en tafelgasten (nog) niet gehaald. De onderwerpen concentreren zich erg rondom cultuur en media. Dit is vooral sterk het geval bij De Wereld Draait Door. In dit programma komen
20 vaak dezelfde gasten terug.

(...)
Politici zijn sporadisch te vinden aan tafel, zelfs wanneer het gaat over politieke onderwerpen. Veeleer wordt
25 er gekozen voor mensen die 'het goed doen' op televisie. Blijkbaar is het hebben van een stevige mening en een makkelijke babbel belangrijker dan verstand van zaken.
30 Aan de andere kant zijn politici tegenwoordig aanzienlijk minder bereidwillig om spontaan te komen discussiëren over beleid. Daar gaan eerst eindeloze onderhandelingen
35 met de redactie aan vooraf over wat er wel en niet mag worden gevraagd. Het gevolg hiervan is een toneelstukje tussen presentator en politicus waar de kijker snel bij
40 afhaakt.

bron: <http://nieuwsmonitor.org>, geraadpleegd op 25 mei 2016

Opgave 5 Plan-Dekker

tekst 7

‘Mediawet van Dekker komt niet door Eerste Kamer’

Staatssecretaris Sander Dekker haalt
bakzeil in de Eerste Kamer. Zijn
voorstel voor de nieuwe mediawet,
waarover veel discussie bestaat,
5 krijgt geen meerderheid, melden
bronnen aan de NOS. Dekker is
inmiddels in gesprek om
veranderingen in zijn plan door te
voeren.

10 Al tijdens de behandeling van de wet
in de Eerste Kamer werd duidelijk dat
Dekker tegen een muur van kritiek
moest opboksen om zijn wet door de
senaat te loodsen. PvdA en VVD
15 hebben geen meerderheid in de
Eerste Kamer en de steun van het
CDA of de ChristenUnie was nodig.
Nu blijkt dat geen van die partijen
bereid is met de staatssecretaris mee
20 te gaan.

Met de nieuwe mediawet wil Dekker
NPO 1, 2 en 3 meer ruimte gaan
geven voor ‘innovatieve ideeën’ en
een ‘creatieve competitie’. Het
25 produceren van programma’s is
straks niet meer exclusief de taak
van omroepen. Ook producenten van
buitenaf en maatschappelijke

organisaties mogen materiaal
30 aanleveren. Of die programma’s ook
worden uitgezonden, hangt af van de
NPO. Die krijgt op dat gebied het
laatste woord.

De partijen in de Tweede Kamer
35 legden Dekker twee weken geleden
het vuur aan de schenen, toen het
plan besproken werd. “De publieke
omroep wordt betaald met
belastinggeld en dus wil Den Haag
40 een vinger in de pap. Anderzijds
moet de omroep zelfstandig en
journalistiek onafhankelijk kunnen
werken. In die spagaat bevond de
senaat zich dinsdagavond”,
45 analyseerde Trouw toen.

Tevens waren er grote bezwaren bij
politici over de keuze van Dekker om
drie VVD-leden te benoemen in het
bestuur van de NPO. Hoewel Dekker
50 volgens de NOS heeft gezegd dat de
minister in de toekomst geen invloed
heeft op de benoeming van
bestuursleden, is dat volgens partijen
niet genoeg om de wet toch goed te
55 keuren.

bron: Trouw Redactie, 16 februari 2016

Opgave 6 Migrantendeal

tekst 8

EU en Turkije sluiten deal: migranten vanaf maandag terug

De Europese Unie heeft vrijdag een felbegeerde asieldeal met Turkije gesloten. Turkije is bereid vanaf maandag migranten terug te nemen die alsnog de oversteek naar de Griekse eilanden maken. In ruil hiervoor krijgt Turkije financiële ondersteuning, versnelling van EU-toetredingsgesprekken en zet de EU zich in om visumvrij reizen voor Turken in Europa mogelijk te maken. Dit staat in het akkoord dat de Europese regeringsleiders vrijdag overeenkwamen met de Turkse premier Davutoglu. De deal kwam tot stand na besloten overleg in de ochtend tussen de regeringsleiders, de Europese Commissie en Turkije. EU-president Donald Tusk legde het resultaat van die onderhandelingen vervolgens voor aan de 28 EU-lidstaten. Die hebben er vrijdagmiddag mee ingestemd.

Rutte bij vooroverleg

Tusk werd vrijdagochtend tijdens zijn gesprek met Davutoglu bijgestaan door voorzitter Juncker van de Europese Commissie en tijdelijk EU-voorzitter Rutte. Zij spraken af dat Turkije vanaf komende maandag alle migranten terugneemt die de oversteek wagen vanaf de Turkse kust naar de Griekse eilanden. Turkije zegde toe het principe van 'non-refoulement' te accepteren, wat inhoudt dat het land vluchtelingen niet alsnog zal uitzetten naar andere onveilige landen.

EU-president Tusk slaagde erin het Turkse verzoek om onderhandelingen over EU-lidmaatschap te versnellen, te beperken tot één weinig controversieel hoofdstuk. Het gaat om hoofdstuk 33 van het handboek van voorwaarden voor EU-lidmaatschap, de passages aangaande begrotingen en waar die aan moeten voldoen. De toetredingsgesprekken werden van tevoren geduid als struikelblok. Vooral EU-lid Cyprus heeft hier grote moeite mee vanwege de Turkse bezetting van Noord-Cyprus. Maar Nicosia heeft toegezegd het openen van dit ene hoofdstuk niet te blokkeren met een veto.

De commissie komt in het akkoord Turkije tegemoet door haast te maken met het financieren van Turkse vluchtelingenprojecten. De Turken uitten vanochtend hun ongenoegen over de traagheid waarmee de beloofde 3 miljard aan Europese steun hun kant op kwam.

65 Principeakkoord grotendeels ongewijzigd

Vorige week maandag was er al een voorlopig akkoord getekend. Dat blijft verder ongewijzigd: Turkije zal vanaf zondag alle migranten terugnemen. Voor elke Syriër die per boot teruggaat naar Turkije neemt de EU een Syriër legaal over uit Turkije. Vandaag werd daar een maximum over afgesproken: een plafond van 72.000 mensen.

In ruil daarvoor zal de EU met Turkije werken aan het mogelijk maken van vrij reizen voor Turkse burgers naar en binnen de EU. Dit moet eind juni rond zijn.

In de tekst staat verder dat alle migranten een individuele toets

krijgen zoals voorzien is in internationaal recht. Dat betekent dat er veel tolken, rechters en asiel-experts gemobiliseerd moeten worden. Alle losse eindjes uit het voorlopige akkoord zijn daarmee aan elkaar geknoopt.

*bron: Thomas van der Kolk en Joost de Vries,
<http://www.volkskrant.nl>, 18 maart 2016*